OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY
Call No. T82 549T
Name of Book
Name of Author
UNIVERSAL LIBRARY
OU_204714
UNIVERSAL LIBRARY

శ్రీరస్తు.

బోషీడాసు.

204714

ప్రహసనము.

వడ్డాది శేషగిరిరావుగారిచే

రచియింపఁబడినది.

ప్రకాశకుఁడు:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య,

బుక్సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషరు,

రాజమండ్రి.

శ్రీహనుమాన్ ప్రెస్‌యందు ముద్రితము,

రాజమండ్రి.

1935

కాపీరైటు]

[దీని వెల 0—6—0

శ్రీరస్తు.

టోపీదాసు.

మొదటి రంగము.

(విశాఖపట్టణమునందలి యొకవీధి)

(టోపీదాసను మారు పేరుగల రామదాసు ప్రవేశించును)

వారే! వ్వా! ఏమి చిత్రమైన జీవనం చేస్తున్నానండీ. నాసంగతి తలచుకుంటే నాకే నవ్వొస్తోంది. ఉహూ! యిల్లాంటి బ్రతుకదివరలో యెవరైనా బ్రదికేరు! వూరులేదు, పేరులేదు, ఉద్యోగం లేదు, సద్యోగం లేదు. వుందంటే వుంది. లేదంటే లేదు. ఏమి లేకపోయినా మంచి తెలివితేటలు మాత్రం యిచ్చేడు దేవుడు, అందుచేతనే కొంతవరకిల్లా ఏదో మహారాజులాగ — కాలం వెళ్లబుస్తున్నాను చూడండి—నామాయల్లో పడని వాళ్ళున్నా — మంచినీళ్లు త్రాగనివాళ్లున్నా లేరు—టోపీదాసన్న బిరుదుకు నేనే తగేను — నా కాబిరుదు తగింది. కాని నిన్న నేకొట్టిన పల్టీకి "నీ వాబిరుదు తోకకు తగవురా చచ్చుపీనుగా!" అంటోంది—అంతరాత్మ అయిందేదో! యింకోటిలే! నిన్న ఆప్టీషియన్ అంటూ ఆ నిర్భాగ్యుడు వచ్చి నేను పట్టుకు వెళ్ళిన కంటిజోళ్ళవి వుత్తిగ్లాసెస్ అని ప్రూఫ్ చేసేడు కాని లేకపోతే దొరగారు నన్నింతి లెంపకాయ కొట్టేరు. ప్రస్తుతంలో యెల్లాగయినా ఆ ఆప్టీషియన్ గాడికి మంచి టోపీ వేసి మళ్లీ నాబిరుదును సార్థకం చేసుకోవాలి—మళ్లీ పుటములో బెట్టి కాల్చి—నూడ్చినట్టుగా చెయ్యాలి, అందాకా నాకు నిద్రపట్టదు—నోటిలోకి ఒక్క సోడాబాటిలన్నాపోదు—చివరకు ముక్కురంధ్రాలగుండా ఒక్కబీడీ పొగన్నారాదు—ఆహా—నాకు. అంతమట్టుకు నిజము. నాఅవమానము యిప్పు డెల్లాగా తీర్చుకోవడమని ఆలోచిస్తు

న్నాను. (కొంతవడి యోచించి) ఆ ! నిన్న వా డెవళ్ళతోటో అంటు న్నాడు. "రేపురండి ! ఒక డజను రౌండుగ్లాసెస్ యిస్తాను" అవి యిచ్చేడో ! లేదో ! అదృష్టాన్నిగురించి ఆనక ఆలోచిద్దాము. ముందు గ్రంధంలోకి దిగి అడ్డంగా నరుక్కోస్తేసరి. అదే బయలుపడుతుంది. సరి ! యిదేకద వాడిల్లు (గుమ్మమువద్దకు బోయి) "సర్ ! సర్ ! అయ్యా ! ఏమండి"

(లోపలినుండి ఎవరు వారు !

"వారు ! వీరే !"

"వీరేలంటే ఎవరండి ! మీపేరు?"

"టి. దాసు అంటారండి !" వారితో పనివుండి వచ్చాను.

"ఇంట్లో లేరు ? మళ్లీరండి."

"(తనలో) ఆహా ! ఏం, చులాగ్గా చెప్పిందండి ! మన పాచిక పడదుకాబోలు !"

(లోపల) ఒదినా ! ఎవరో వస్తారు—వారికి బల్లమీదవున్న రౌండుగ్లాసెస్ డజను యివ్వండి అని అన్నయ్య చెప్పేడుకాదు— ఈయన ఆయనే ఏమో?

"అయితే తలుపుతీసి కనుక్కో !"

"(ఇంతలో తలుపుతీసుకుని ఒక బాలవితంతువాలు బయటకు వచ్చి) "ఏంపనిమీద వచ్చేరండి" అని ప్రశ్నించును.

దాసు—నిన్న రౌండుగ్లాసెస్ యిస్తామని సొమ్ము తీసు కున్నారు. యిపుడుబండికి వెళ్ళిపోతున్నాను. ఆయన యెన్నిఘంటలకు వస్తారు ?

బాల—ఒంటిఘంటకు కాని రారు. మీపేరు టి. దాసుగారా ! "టి" అంటే !

దాసు—టి అంటే టి ! కాపి, టి, కోకోలో టి కాదు. యింగ్లీషు అక్షరాల్లో వుంటె టి !

బాల—(ముఖము బిగించుకొని) మేము ఆడవాళ్ళ మని మీరు మహా చదువుతున్నారు. మాకామాత్రము తెలుసును.

దాసు—అయితే తెలుసుండి యెందుకు అడిగేరు. మేము మొగవాళ్ల మనా?

బాల—యింటిపేరు యేమిటని?

దాసు—(గట్టిచిక్కే తెచ్చింది) ఆ! మాయింటిపేరు చెప్ప కూడదు. అది క్రిస్టియన్ నేము.

బాల—ఔను. దాసుగా రన్నారుకదా! క్రిస్టియన్సులో దాసు లుంటారా!

దాసు—(తనలో) అమ్మ! పస్తోరా తప్పు! నేను తన్నాదియ్య (ప్రకాశముగా) దాసేమిటి! మీరు పొరపాటువిన్నారు. టి. డోస్ అన్నాము కాని దాసనలేదే!

బాల—ఉల్లానెప్పడే! మీరు మా అన్నయ్య వచ్చేదాకా కనిపెట్టుకొని వుండవలెనట. మమ్మల్ని యిమ్మనిచెప్పి వెళ్ళి పోయినాడు.

(అని లోనికిపోయి తెచ్చియిచ్చును. రామదాసు వాటితో నిష్క్రమించును.)

రెండవ రంగము.

(విశాఖపట్టణమునందలి బజారు.)

(ఒక సాహెబు పీచుమిఠాయిని అమ్ముచు ప్రవేశించును.)

(పాట—హిందుస్తానీ మట్టు.)

పీచుమిఠాయిరబాబా - దూదీ మిఠాయిరా -
పిస్తాచు మిఠాయిరాబాబా - దూదీమిఠాహిరా॥
అప్పువేడ । దూదిపేడ । అన్నివేసి కలసినట్టి ॥ హోవ్వువేడ॥

జోహో ! హోవ్రుపేడ ! ఆహో దూదిపేడ ॥పిహీంచుమితాయి॥
దూదిపేడ ! గేదిపేడ దుమ్ముపేసి కలిపినట్టి ॥ దూదిపేడ ॥
పిహీంచు యిహింహి పిహీంచు అహాహా పిహీంచుమితాయిర బాబా
దూహిందీ మితాయిరా॥

ఏవండో సాహేబుగారూ ! ఒకకానీ మితాయి యివ్వరూ !

" ఒరేయి ! దాసూ ! "

దాసు—ఓహో! వెంకట్రావా! ఎక్కడనుంచి యీరాక!

వెంక—ఏముంది పనా! పాటా! ఉల్లా వూరంతా ఒక రవుండు కొట్టి యిల్లా వస్తున్నాను.

దాసు—నువ్వునాకు యిన్ ఫర్ మేషను బ్యూరియోలాగు సర్వీ చేస్తూవుండు. నీకెప్పుడైనా వుపకారం చేస్తాను.

వెంక—అదేమిటిరా! అక్కడ అంతమంది జేరెను!

దాసు—ఏదో పీచుమితాయిట! ఒక సాహేబు దెచ్చి అమ్ము తున్నాడు.

వెంక—దాసూ! నాకు మితాయి కొంచెం కొనిపెట్టవా! నోరేమి బాగులేదు.

దాసు—దిక్కులేని దివాణానికి అంతా యిల్లాంటిరకమే జేరుతుంది. నాకంటె పాపరువునువ్వు! నీకంటె పాపరునినేను మనం యిద్దరికె తగింది.

వెంక—ఒరేయి! నావంటివాడు అడిగినందుకైనా కొనిపెట్ట వచ్చునురా.

దాసు—దాని కేమిగాని వూళ్లో విశేషాలేమిటిరా!

వెంక—ఏమున్నాయి మన అప్పీషియన్ని యెరుగుదుకదా.

దాసు—ఆ! విన్నానుకాని అంత పరిచయములేదు. వాడి గొడవ యేదైనా వచ్చిందేమిటి!

వెంక — ఎవడో వాళ్ల ఆడంగులకు మంచిటోపీవేసి పన్నెండు కొండమగ్లాసెస్ పట్టుకుపోయేడట. గోలెడుతున్నారు.

దాసు — హాలో! బలే! చిత్రంగావుందే!

వెంక — చిత్రంగానే వుందికాని ! ఆ ఆ సహాయ శూరుడవు నువ్వుకాదుకదా !

దాసు — ఛీ ! నేనిల్లాంటి నీచపుపనులు చెయ్యనురా ! నువ్వు నామీదే అనుమానపడ్డావా'

వెంక — లేదురా! వూరికే అన్నాను. యిప్పుడు నీచుమిఠాయి కొసపడతావా! నాతళుకా చూపించమన్నావా!

దాసు నాదగ్గిర యిప్పుడొక్క దమ్మిడీలేదు.

వెంక — వెళ్ళవదమ్మిడీలు, డబ్బులు ఎవళ్లకు కావాలిరా! నువ్వుతెల్సుకుంటే అమిఠాయిఅంతా పట్టుకొస్తావు. నీమహిమ నేనెరంగినూ!

దాసూ — నువ్వింత పెంకిపట్టు పడుతోంటే యేంచెయ్యను. సరే నువ్విక్కడవుండి నీబుద్ధిబలం వుపయోగిస్తూ తగినట్టుటంకంపాళ్లు వేస్తూ! అదెంతపని.

వెంక — అల్లాగే.

(రామదాసు మెల్లాగా సాహేబువద్దకరిగి) సాహేబుగారూ ! మిఠాయి యేల్లాయిస్తున్నారండి.

సాహేబు — మహరాజ్! ఏక్‌పంప్‌కె దస్ పైసాదేవ్.

దాసు — నాకి పంపులు కొంపులు వద్దు. మొత్తం అంతా ఎంతికిస్తారు. ఒక్కటేబేరం చెప్పండి.

సాహేబు — మొత్తంఅంతా తీన్ హుప్యా ఆఠనా ! మరి బేరం గీరం జాతానై .

దాసు — సరే! మీరిక్కడే వుండండి. నేను అమ్ముతాను.

యిది అమ్మేక మీసొమ్ము మీకిస్తాను లాభంవస్తే తీసుకుంటాను. రాత్రి రెండుఘంటలదాకా అమ్ముతాను. మీకిష్టమేనా!

సాహేబు—అచ్ఛా ! బజానా !

దాసు—యింక అదంతా సున్న. మీరు యిక్కడవుండండి. నేను పాడిపోతానా! (అని అమ్ముచుండును. అందులో కొంత సెకట్రావు అరువుక్రింద పట్టుకునిపోవును. రాత్రి సుమారు రారు ఘంటలాయెను.) సాహేబుగారూ ! నేను వచ్చినవేళ మీరు వచ్చిన వేళ మంచిదండి. ఇదంతా సుభంగా—లాభంగా అమ్ముడై పోయింది. మీకివ్వవలసింది యిస్తానుకాని ముందు కొంచెం టిఫన్ పుచ్చుకుందాంరండి—చాలా ఆకలిగా వుంది. (అని కాఫీహోటలు లోనికి తీసికువెళ్ళి కూర్చుండబెట్టి) సాహేబుగారూ! మీకేమికావాలో అయ్యరుతో చెప్పండి తెస్తాడు.

సాహేబు—(మొగమాటము నటించుచు) హల్లా ! మీక హద్దండి.

దాసు—అలాకాదు. మీరడగండి. ఒకవేళ నేను తెప్పించినవి మీకు యిష్టముకావేమో! బెస్టులంటే వాడి టేస్టుప్రకారం నడవవలసిందే మీరు తెమ్మన్నదల్లా నాకిష్టమే!

సాహేబు—మీ-హల్లా స్పష్టంగా యింకేంటి. (అని సుమారు నొకయర్థరూపాయి ఖర్చుగా జంతీసెను.)

(దాసు తినుచు తినుచు హఠాత్తుగ గొంతుకలో వేలుపెట్టుకొని)

ఓః ! ఒక్ ! అబ్బా! వచ్చాను. (అని గబగబ వీధిలోనికిబోవును.)

సాహేబు—అయ్యరునాళ్ రెండుకప్పులకాఫీ దేవ్ జీ! (అని కొంచెం మిఠాయి తొంగిచూచి) అరే! ఈయన బయటికి వుమ్మివేసినానికిపోయి యింకారాడే! "మహరాజ్! మహరాజ్" అల్లా! జవాబ్ నహీ ! (అని బయటికిబోయి చూచి) అరే ! బాహ్మన్ ! అరే ! బాహ్మన్! అల్లా! అరెరే! కాకసూస్తువుండగా కళ్ళల్లో ఘుమ్ముకొట్టి

ప్రోషిదాసు

మొదటి రంగము,

(కలకత్తా పట్టణములోని యొకవీధి.)

(రామదాసు ప్రవేశించును)

అమ్మయ్య! యిప్పటికిప్రాణాలుకుదుటపడ్డాయి. వేశ్యమాతను
కిరికించిన విధముగాయెల్లాగో అక్కడనుంచి తప్పించుకొని బయట
పడ్డాను. అమ్మనాయనో ఎన్నిచిక్కులు. ఎన్నిగండాలు. యెంతకష్టము.
యెంతవిచారము — యెంతఆనందము — యెంత లేమి — యెంతభాగ్యం
ఛా! వెనకటివేమీ తలచుకోకూడదు. బుద్ధిమంతుడెప్పుడు గతం గతః.
బహిహ్యాత్ పరమసుఖం అనకోవాలి అందుకనే జరిగిపోయిన వాటిని
గురించి ఆలోచించను. సరే! ఈ యికముందు సంగతేమిటో ఆలోచిం
చాలి. ఆలోచించడానికేముంది అంతాదైవంమీద భారంవేసి ప్రారంభిం
చాలి వుద్యోగం. ఇంతదూరం తీసుకవచ్చిన దేవుడు యిక్కడ నన్నొగ్గి
పెట్టి యిల్లరికముంచడుకదా! అల్లావుంచదలచుకుంటే అసలక్కడనుంచి
తెండాయెత్తేవాడు. మనంత బుద్ధిహీనుడుకాడు — మనంమాత్రం బుద్ధి
హీనులమేమిటి! దైవబలానికి నరబలసాయం వుండాలన్న సూత్రం
ప్రకారం — మనకు వాడిచ్చిన బుర్ర చల్లినంతమట్టుకు ఉపయోగించిసాయ
పడుతూనేయున్నాము. యిదంతాయెందుకు? యిప్పుడుకర్తవ్యక్రమమేదో
ఆలోచించాలి. ముందు ఓం ప్రథమంలో అవసరానికి అక్కరకొచ్చే
లాగు ఒకహోటలు ఒకబూటు రెండుసూట్లువుండాలి. అబ్బో! వీటన్నిటికి
నాదగ్గరవున్న డబ్బుచాలదే! అవిలేకపోతే కాలంగడవదే! మరేదీ వుపా
యం! ఒకటిస్టుక్రింద ముందు ఒకసూటుకి పనిచేద్దాం. అదినెగ్గిందా ఓ
మనమింకకోటలోపాగావేసినట్లే — ము చరొట్టిచేతిలో పడినట్టే! ఆ! అదే
మీటి అక్కడేబోర్డు కట్టేరు! To let' Upstair Rooms (మేడమీద
గదులు అద్దెకివ్వబడును) ఓహో! దానిక్రింద ప్లేటులుపాపు కాఫీహో

[illegible] కూడా వున్నావే! ముందుమనం కొంచెం జాబుగావుండాలి డబ్బుకి వెనుదియ్యకూడదు.

... ...

" ఒరేయి రామదాసు! రామదాసు!"

రామ—[illegible]! నన్ను రామదాసు అని పిలుస్తున్నారు. (పలకించి) [illegible] రావా! [illegible] చేప్తు [illegible]. నేను రామదాసులో నుండి టోపీదాసు [illegible] వాడినన్న సంగతి [illegible] తెలియనట్టుంది. యిదిబాగానేవుంది. [illegible] నేను టోపీదాసు [illegible] వాడినని తెలియచేయాలి.

సుబ్బా—(దగ్గిరకువచ్చి) ఏమిరా! [illegible] వున్నావు. మరిచిపోయావేమిటిరా!

రామ—[illegible]! నా ప్రాణమన్న మరు[illegible] నిన్ను [illegible] స్తానట్రా! నన్నుపిలుస్తూంటేనువ్వనుకోలేదు. [illegible]

సుబ్బా—[illegible] యిన్నాళ్ళెరుగా [illegible] ను. [illegible]

[illegible] వ్రాయవలసిన [illegible]! ముందు [illegible] లాడ్జిలో [illegible]

సుబ్బా—నేనుండనా [illegible]! [illegible] వుంటువున్నా [illegible] ఆకూలి కేస్తు. అన్నట్టు నువ్విప్పుడేం చేస్తున్నావ్.

రామ—ఇదిగో మొన్న [illegible] విశాఖపట్టణంలో డి.పి.యస్. ఆఫీసులో సెకండుక్లార్కుగా వున్నాను. యిప్పుడు నూరురూపాయిలు మీద హెడ్ క్లార్కుగా చేసి యిక్కడవేశారు.

సుబ్బా—బాగానేవుంది. ఇదిగో! యిదేమాలాడ్జి.

రామ—ఓహో! లాడ్జన్నావు. ఫామిలీ అంతావుందే!

స—ఓ యస్. త్వరగపదండి ఆలస్యమయితే యేమను కుంటుందోను. అవును! ఎంతసేపటికి రాకపోతే విసుక్కుంటారు.

ముర—ఆ! యిక్కడేమాయిల్లు మాటలసందున వచ్చేశాం (పరికించి) ఆ—చూశారా! అదిగోయిల్లా చూస్తోంది.

స—(పరికించి) ఓ యస్! అవును. మీరు అబద్ధము చెప్తారా! ఆ! అదిగో! కోపం—సంతోషం—యేడుపు—ఒక్కసారిగ మొగాన్ని కనబడుతున్నాయి.

ముర— అదిగో! నాకెందుకో సైగచేస్తోంది. వెళ్లివస్తానుండండి.

స—ఆ వెళ్లరండి ఆ! యిదిగో! యిదిగో! కోపపడకుండా ముందు యీయాభై రూపాయల నోటు యివ్వండి. (అని జేబులోనుండి నోటుతీసి యిచ్చును. మురహరి వెడలును)

... ...

(కమలమణి వీధిగుమ్మములో నిలుచుండి) ఏమండీ! కానిస్టేబిల్‌గారు? వారిని యింతదూరం తీసుకువచ్చి రోడ్డుమీద నుంచోపెట్టేరు. (పోలీసు కానిస్టేబిల్ కమలమణి సమీపించి) చూచేవా! వచ్చేరు నువ్విక్కడ వుంటావంటే ఆయన నామాట నమ్మేరుకారు.

కమల—లోపలికి దయచేయమనండి.

పోలీసు—అమ్మయ్యో! ఆయన కీవిషయాల్లో తగనిభయం

కమల—అందుకనే కాబోలు నన్నువాళ్లయింటికి రమ్మన్నారు.

పోలీసు—నువ్వు బాగా గ్రహించేవు. నువ్వు వారి యింటికి వస్తావంటే నమ్మికలేక నాచేతికివుంగరం యిచ్చి దీనికి దాఖలాగా నీవుంగరం తెమ్మన్నారు! అదే నన్ను మళ్లీ వెనక్కి పిల్చి యిచ్చింది. (అని వుంగరము నొకదానిని జేబునుండి తీసి యిచ్చును. కమలమణి

దానిని ముద్దుపెట్టుకొని వ్రేలిని ధరించి తన వ్రేలియుంగరమును దీసి యాతని కిచ్చును.

కమల—సరే ! ఇక మీరువెళ్ళి రాత్రి వస్తానని చెప్పండి. రాత్రి పదిఘంటలకు మీరొకమాటురండి.

(కమలమణి ఇచ్చిన యుంగరమును జేబునందిడికొని కానిస్టేబుల్ యటనుండి బయలుదేరును.)

సబ్ యినస్పెక్టరు కమలమణివైపు జూచుచు గోడ్పై నిలబడి. యుండును.

(మురహరి ప్రవేశించును.)

మురహ—మీరు ఇచ్చిన నోటుయిచ్చాను రాత్రి మీరు యింటికి వస్తే యెవళ్ళన్నా అడ్డగిస్తారని—లేకపోతే మీరు ఇంట్లో వుండేలేరనిపిస్తానేమో అని అనేక చిక్కులుచెప్పింది.

స—(తనలో) పాపం ! ఎంత ప్రేమించింది. (ప్ర) అట్లాగైతే నావుంగరం దాఖాలాగా ఇచ్చిరండి. (అని వుంగరమును తీసి ఇచ్చును.)

మురహ—(వుంగరమును పుచ్చుకుని) ఇదీ ! నిజమైన ప్రేమకు ఆనవాలు మీరు ఇందాకా వచ్చి నుంచున్నందుకు వృత్తిపల్లారంతయింది.

స—దానికేం ఆవుంగరం ఇవ్వండి నాకింకా చాలా పనులున్నాయి వెళ్లివస్తా.

మురహ—చిత్తం. శెలవు.

ఆ జ వ ర ం గ ము.

మొదటిభాగము.

(సముద్రపు టొడ్డున కూర్చుండి రామదాసు ప్రవేశించును.)

•అహా! హా! మాంబాగా టోపీవేశాను. అల్లాంటిది ఒక్కొక్కటి రోజురోజూపడితే కోటీశ్వరుడ్ని అవనూ. ముందు ఆయినస్పెక్టరుగారె

జేబులోనుండి పెండిరూపాయి యెగిరి నాచేతులో పడగానే శుభసూచకం అనుకున్నాను అబ్బా ! యెంత సొమ్ము యాభై రూపాయిలు ముందు రెండు వుంగరాలు యెటులేదన్నా అరవై రూపాయల వుంటాయి నాగిట్టు వుంగరంక్రింద రూపాయి — బజారు ధరల ప్రకారం టిఫిన్‌కు వీటి అన్నిటిక్రింద ఒక పది రూపాయిలు పోయినా మొత్తం నూరు రూపాయలు చేతిలో పడ్డాయి. అబ్బా! ఇందులో వెంకడిపాలు బాగా వున్నట్టు తోస్తోంది. కాని న్యాయానికిపోతే కూడదన్నట్టను. నూరు రూపాయలు వచ్చే యని మనం ఆనందం పట్టజాలక చెప్పితే అందులో సగం తెమ్మంటాడు. అందుచేత వాడి కీవిషయమై యేమాత్రం తెలియనియ్య కూడదు. వాళ్ళిద్దరికి నాటోపీ మహిమ సేపు గాని తెలియదు. అందుకు యీరాత్రే యెక్కడికన్నా సూటిగా యుండాలి. లేకపోతే ఇది పోలీసువాళ్ళతో కూడ సంబంధం కలిగివుంది గనుక యేం కొంప మునుగుతుందో! సరే! వెళ్ళడమన్నట్టుగా నిశ్చయం. యెక్కడకు వెళదాము ఇదుమెడ్రాసు అటు కలకత్తా. ఇటు యన్. యస్. యమ్. అటు ఎ. యన్. ఆర్. మనమక్కడ ఒక దమ్మిడికన్నా మారము అటు కలకత్తాక అక్కడందరు బాబూలే—బాబూస్‌లో బాబూన్ (అనగా నొక పెద్ద రకపుకోతి) యెవర్ని తేనే. ఇదేబాగావుంది. ఎప్పుడు వెళ్ళినప్పటికైరదిక్కగానే వెళ్ళాలి. బాబూ బాబూ అంటూ మనగ్రంధం సాధించవచ్చును. "ఒరే దాసూ ! యేం! ఇక్కడ ఒంటరిగా కూర్చున్నావ్ నీకోసం వూరంతా గాలించేను.

దాసు — ఎందుకురా! వెంకట్రామప్పా! అంతాగాలించడం.

వెంక — నేను చెప్పింది యేంచేసావా అని.

దాసు — నువ్వు చెయ్యమన్నట్టుగానే చేసేను.

వెంక — ఏంచేశావురా !

దాసు— నేనులేకపోయినా నువ్వుచెయ్యమన్నట్టు చేశానోలేదో రేపు నీకు తెలుస్తుందిలే.

వెంక— నువ్వెక్కడకుపోతావు ?

దాసు— ఎక్కడికో ! బదరీనారాయణాశ్రమానికి.

వెంక— ఒగేయి. కొంచెము టిఫిన్ యిప్పించవురా!

దాసు— డబ్బులేదురా! అయినానడు. ఇదేకద ఆఖరు.

(అని ఇరువురు కాఫీహోటలునకరుదెంచిరి. టిఫిన్ పుచ్చుకుని దాసు

దాసు స్టేషనుకుబోయెను.

టోపీదాసు— మొదటిభాగము.

సంపూర్ణము.

సుబ్బా—మొన్ననే వచ్చేరుగా! (లోపలికిపోయి) చెప్పే! మీరా వదినతో చెప్పు ! ఒకాయన వచ్చేడు భోజనానికి (చావిడిలోనికివచ్చి) రామదాసు! యిక్కడికి మీవాళ్ళను తీసుకు వచ్చావా!

రామ—లేదు! యిక్కడేదో బసచూచి యింకోవారం పదిరోజు ల్లో తీసుకురావాలని ఆలోచిస్తున్నాను. స్నానానికి దారిచూపించరా!

సుబ్బా—ఇదిగో! అల్లాంతపోకేవెళ్ళు అక్కడ పైపు. సోపు, తువ్వాలున్నాయి.

(నిష్క్రమించును.)

ఓహో! యిదెవరు ? యిది సుబ్బారావుగారి చెల్లెలుగాబోలును. పాపం ఎంతచిన్నతనంలో విధవరికం వచ్చింది. అంతేకాకుంటా వీళ్లు బ్రహ్మసమాజమతస్థులుకాదూ ! అవునే ! తొంగితొంగిచూస్తూ ఖంగు ఖంగు మాట్లాడుతూ—యింతమంది ఆడాళ్ళదగ్గర మసిలిందికాని నా మనసు యెప్పుడు యిల్లాంటి వికారం పుట్టలేదు. యిప్పుడెందుచేతో దీనిమీద వ్యామోహం పుట్టింది. ఓయబ్బో ! యిదివదలడం కష్టమే ! ఇది వదిలితేనే కాని నా ప్రయత్నం వదలను. సరే! చూద్దాం ! అదుగో సుబ్బారావు పిలుస్తున్నాడు భోజనంచేసి మిగతా విషయాలు ఆలోచిద్దాం.

(నిష్క్రమించును.)

రెండవ రంగము.

(సుబ్బారావు గృహము)

(రామదాసొక గదియందు ఒంటరిగ యుండును)

అల్లాగయితే వీటికి టోపీవేస్తాననుకో ! మరివీడింటికి రావడం సున్న ! యింకా రావడమేమిటి ! వీడింటికి రావడం జేలుకువెళ్ళడం వక్కటే ! యిక్కడికి రాకపోతే యీమహామారి దర్శన ముండదు.

సుశీల ముఖదర్శనం లేకపోతే నాబుద్ధి శూన్యమైపోతుంది. నా తెలివి స్తంభించిపోతుంది. యింకేదిదారి గట్టి సమస్యేవచ్చిందే! సూట్లకోసం ఆశపడనా ! సుశీలకోసం ఆలోచించనా! యేదిముఖ్యం. ఛా! ఆడ పిశాచాల కళ్ళపడేకూడదు కర్మించాలక పడితే అంతా అభాసురాచకార్యమైపోతుంది. అన్నట్టు సమయానికి పీడుఆఫీసుకుకూడా వెళ్ళడు మరి రాత్రికి కాని రాడు కాబోలు. బాగానేవుంది. ఆ ! కడితేరా చాసు ప్రేమ దొరికినా మంచిమ్యూజిక్ చేద్దునే మ్యూజిక్కు కేముంది ! నా బ్రతుకే మ్యూజిక్కులాగుంది. ఒకమతమా—వల్లకాడా – అఖరికిబ్రహ్మసమాజపాడింట్లో కూడ భోంచేశాను. దీనికి తోడు పిల్లా ఆడాళ్లు సిగ్గూ—బొగ్గూ, నదరు—బెదరు లేకుండ అచ్చంగా లేడీసులాగ సంచరిస్తారు. అందులో నేను చిన్నప్పుడు పిల్లింటికి రావడం పోవడం చేత, సుశీల నన్ను బాగా యెరుగును. నేను మరిచిపోయినట్లు అదికూడా మరిచిపోయిందేమో! కాని మళ్ళీ ఆ ముఖదర్శనం—ఆచూపులతీరు ఆమాటలచమకు చూస్తే [illegible] కనిపిస్తోంది. ఈ చమకులు గమకుల్ కట్టిపెట్టి యింక [illegible] పని ఆరంభించాలి. యిప్పుడు సుమారు మూడుగంటలు [illegible] ! ఆహా! తలచినా [illegible]యేను. ఓహో! ఒకేసమయాన్ని భయం—నిర్భయం—

(సుశీల ప్రవేశించి)

“ఏమండీ! రామదాసుగారూ! బాగానిద్రపట్టిందా?”

దాసు — ఓసి! దీనమ్మకడుపు [illegible] యిదావచ్చింది. వులికిపడ్డాను

సుశీల—ఏం! అల్లా తెల్లపోతున్నారు. మీరు మరచేపోయినా మేము మరచిపోలేదు,

దాసు—సుశీలా! ఎంతమాటన్నావ్! నిన్ను నీ అన్నగార్ని మరచిపోవడం అంటే నాబుర్రను నేను మరచిపోయినట్టు—యీప్రపంచకం మరచిపోయినట్టు దైవాన్ని మరచిపోయినట్టు—

సుశీల— అల్లాగే! మీరెల్లా మరచిపోతారు—మేమెల్లా మరచిపోతాం. ఒక్కచోట పెరిగినవాళ్ళం.

దాసు—అందులోను నిన్ను చిన్నప్పడు యెంత యిదిగా చేరదీసేవాణ్ని—

సుశీల—నే నవేమీ మరచిపోలేదు. ఒకయింటివాళ్ళలాగవుండే వాళ్ళంకాని మతం మాత్రం వేరుచేసింది.

దాసు—మతానికి యెవరు లెక్కచేస్తారు. యింక నాదగ్గర అల్లాంటిదిలేదు. యీవేళ మీయింట్లో భోంచెయ్యలేదూ!

సుశీల—మీఅంతఃకరణ అలాంటిది. యీవేళ మాఅన్నయ్య అదేఅన్నాడు. ఆటిఫిన్ పుచ్చుకోండి—యేం! యేదోఆలోచిస్తున్నట్టుంది. కాని చెప్పకూడదని దైర్యలేకఅడగను.

దాసు—మరో ఆలోచన యేమీలేదు! మునుపటి సంగతులేమన్నా మళ్ళీ జ్ఞాపకానికి వస్తాయేమోఅని తంటాలు పడుతున్నాను. ...

సుశీల—ఏదేనో చెప్పండి. చెప్పబోయి మానేశారే! దాని ...త ఆలోచనేమిటి! నాకు తెలిసిన సంగతి యేదైనా—మీదగ్గ ... న్నయ్యదగ్గరనా దాస్తానేమోకాని—మీదగ్గరమాత్రం దాచను మీరేమన్నా రహస్యమని చెప్పేరంటే ఒకళ్ళ చెవిలో వూదను. వేరే మీదగ్గరనే వ్రవర్తించవాలా నన్నడుగరూ: చిన్నప్పుడు నేనుమీదగ్గర యెల్లా పరివర్తించేదాన్నో మీరెరగరూ

దాసు—అమ్మమ్మ! ఎంతమాటన్నావు. నీసంగతి మాకు పూర్తిగా తెలుసును. మామీద నీకెంత ప్రేముందో నే నిదివరకే గ్రహించాను—

సుశీల—(సిగ్గుపడుచు దలవంచుకోని) ఆకాఫి పుచ్చుకోండి చల్లారిపోతోంది.

దాసు —(సుశీలను ప్రేమపూర్వకముగా చూచుచు) సుశీలా! యిల్లా కూర్చో! అక్కడ నువ్వు నుంచుంటే నాగుండెలు దడదడ కొట్టుకుంటున్నాయి. యిల్లారా! కూర్చో! కొంచెం ముఖ్యమైన సంగతులున్నాయి మాట్లాడాలి అహా! మరిచిపోయాను - ఏనా — ఎంతపొరబాటు (అని వ్రేలు కరచుకొనును-)

సుశీల—(నిలుచున్న చోటునుండి కదలకనే) ఏమిటి మరచి పోయేరు! అదిగో! నామాటలంటె మీకింకా నమ్మకంలేదు. యింత దాకటినుంచి చూస్తున్నాను. నాతో మీసందేహ మేమీ చెప్పరు పోనివ్వండి.

దాసు—(మెల్లగా) యింట్లో మీవదిన యేంచేస్తోంది?

సుశీల—(మెల్లగా) అల్లి యెక్కడికో వెళ్లింది —ఈపూరుగున మన దేశస్తులే యింకోళ్ళున్నారులెండి.

దాసు—ఆ' అయితే నావిషయమై నీకు చెప్పవలసిన సమయం యిదే!

సుశీల—... ...కనే యిందాకటినుంచి మిమ్మల్ని మీకష్ట సుఖాలు చెప్పి నా... ... సంతోషం వ్యవహారం కలిగించి మీదాన్ని అనిపించండని బతిమాలు... ...న్నాను

దాసు —అన్నట్లు ... ఒక సిన్నెదో అడుగుదామనుకొన్నాను అ-అదే!

సుశీల—ఏది! మాఅన్నయ్యసంగతా!

దాసు—నాకు పేర్మిమపెట్టె ... యెదురుగుండా వున్నాటే నాకింకో ళ్ళసంగ తెందుకు! అయితే విశాఖపట్టణంలో వున్నప్పుడు నీకు వివాహం అయిందికదూ!

సుశీల—అవకేమి? దానితోబాటు మొగుడంటూ ఒకడు రావడం అయింది. పోవడం అయింది.

దాసు—(తెల్లబోయి చూచుచు తనలో) అమ్మ నీయమ్మ కేమిపుకాలం! బహ్మాసహాజము కాకుండా బాం విశేంతువల్లో ఫస్టు ...రు నన్నమాట. అయితే నాటకొపి నీకు చాలా అందంగా అమురు ...

సుశీల—ఏమిటల్లా చూస్తున్నారు! ఈసంగతి మీకాశ్చర్యంగా వున్నదన్నమాట! యిది మీకెరగనిదే యెరగరా?

దాసు—ఆశ్చ్య! నాకీసంగతి తెలియనేలేదు. అంతపనిజరిగిందా! అన్నా! పాపము. అంతపనిజరిగిందా!

సుశీల—(ముఖము చేట్టి చికొని వికటముగా నవ్వుచు) అంతపని జరుగుతుందని నేను మొదటే అనుకున్నాను. అయనయెప్పుడూకూడా నా మాటవిని ... రోజుకు రుండి లూపాయల—

దాసు—... ఆ – గోచుటే! రోజుకు రెండు రూపాయ లేమిటి?

సుశీల—మీకెరగనిదేముంది! బాంకదిపుచ్చుకునేవారు! అదే ఆఖరి ... నాటిపాకాలు లాగేసింది.

దాసు—ఆ! అల్లాగా! అయితే అతనికి తమ్ముడు ...డుండాలి వున్నా ...కదూ.

సుశీల—ఆ! వున్నాడు. మంచివాడు. పోరుపొందూలేకుండా ఏమో నామనోవర్తి నాకు పారేస్తున్నాడు.

దాసు—(పెదవులు కరుచుకుంటూ అయితే దీనిదగ్గర యేమాత్రపు డబ్బుండితీరుతుంది) మనోవర్తి యిస్తున్నాడా? యేమాత్రం?

సుశీల—ఏముంది! సాలుకి నూట యేభైరూపాయలు — రెండుమూడించుమించుగా పంపిస్తున్నాడు అవిక్కడే బ్యాంకిలో వేస్తున్నాను.

"సుశీలా! తెలుసు నియ్యావే"

సుశీల—మరి నేను వెడతానండి. మళ్లీ కలుసుకుంటాను. అదిగో! మానవదినవచ్చింది. (అనినిష్క్రమించును.)

మూడవరంగము.

(కలకత్తాయందలి యొక బజారు)

(రామదాసొక కాఫీహోటలునందు కూర్చుని యుండును)

"అన్నా! మాగొప్ప చిక్కొచ్చింది యిపుడు రెండు విషయాలు నాబుర్రవంకు తిరుగను పట్టిపట్టి పట్టాయి. **మొదటిది**—సుశీల దగ్గిర చాలా డబ్బుంది. అదెల్లాగన్నా సంపాదించాలి. రెండోది —సుశీల అనాధ బాలిక—అంతే కాకుండా ఆడపిల్ల—అంతే కాకుండా సుబ్బారావు నన్ను స్నేహితుడులాగ తలుస్తూ మంచిమర్యాద చేస్తున్నాడు. లేకపోతే యీరాళ్లరాళ్లని తినేరోజుల్లో చుట్టాల్నిగాని స్నేహితుడినిగాని గుమ్మం తొక్కనిస్తారా! యిటువంటి సమాచారంలో నాకేమీ పాలిపోవటంలేదు. డబ్బంటేనా **ఆశగావుంది** నేనలా అంటే నవ్వుతారేగాని డబ్బంటే ఆశయెవరికిలేదు నాయనా! అందరికి వుంది. కాని కొంతమంది పైకిచెప్పుకోక లోపలలోపలే మురిసిపోతారు. నాలాంటి వెర్రిబాగులాడు బడబడ **వాగుతాడు. ఏమీ చిగురు మొదలు** తెలియని చిన్నపిల్లాడుకూడా కాని యిచ్చినాకా తల్లిని తండ్రిని పట్టుకుని తన **చిన్నిచేతులతోటి ఘట్టిగా కొడతాడు.** లవణాని కాని లవణమన్నము తింటే డబ్బుఖర్చయిపోతుందని — ఏమాత్రం కూడబెట్టినా కూడబెట్టిందేనని—లవణం మానివేసి అన్నం తింటున్నాడు (కూడా నా కట్టే సన్యాసిరావుకాని మాటవరస కన్నా అనుకుందాం) **యింక నాకు డబ్బుమీద ఆశవుంద**టే మరేమీ విరుద్ధంలేదు. సరే! దానికేం! ముందు యేదన్నాలపసంగం చేసో మళ్ళీ రెండే ప్రశ్నలు సుశీలను సుబ్బారావును టోపీ

వెయ్యడమా?—మానడమా? వాళ్ళిద్దరుకూడా చాలా మంచివాళ్ళు అందులోనూ నే వాళ్ళింటికి—నా చిన్నతనంలో—వెళ్ళి వాళ్ళమ్మ (అప్పటికి బ్రతికుండేది) పొయ్యివద్దకూర్చొని చెంగున ముసివేసుకొని వెనకాల పడవేసుకున్న రూపాయి—రూపాయిగారని విప్పినది పారిపోవడం కూడా వీళ్ళకి తెలుసును. అంతే వీళ్ళకి నాను చిన్నప్పటినుండి జోక్యం పుంగన్న మాట. అందుచేత ప్రస్తుతంలో వీళ్ళని మోసించకూడదు. ఛా! ఛా! తిన్నయింటి వాసాలు లెక్కపెట్టేటన్న సామెత నాలాంటివాడ్ని చూసే పుట్టిందనుకుంటాను. ఛా! యింకొన్నాళ్ళసన్నా గుల్నారుచేస్తూ—పిల్లగా సుశీలతో మాట్లాడుతూ సంతోషంగా కాలక్షేపము చేస్తాను. (ప్రకాశముగా) బాగా ఘురమ్ చాయి తీసుకురా!

(వీధిలో) న్యూసు పేపర్—న్యూస్ పేపర్. అని అమ్ముచుండెను హోటలుకు సంబంధించిన కుర్రవాడొక పత్రికను కొనును. నా మిత్రులు కలుపును వానిచుట్టును చేరుదురు.)

ప్రకాశము:—(పేపరు నటునటు త్రిప్పి త్రిప్పి) హాఁ? ఏదో వింతగా నున్నదే.

మిత్రయము:—ఏమిటది? అంతగొప్ప చిత్రమేమి [illegible] [illegible].

మిత్రయము:—ఏమి లేదు—చిత్రమేమిటో చెప్పవయ్యా!

ప్రకాశము:—[illegible] ఒక [illegible]—వారి పేరు [illegible] [illegible]నదట—ఒకపోలిసు సబ్ ఇనిస్పెక్టరుని—ఆ ఇనిస్పెక్టరు విశాఖ పట్టణలో వున్నాడట—వాడికి బాగా ఒక యెత్తు [illegible] బాగా టోపీవేసాడట—కాని పాపము ఆ ఇనిస్పెక్టరు మాత్రం వాని యెత్తు యెవ్వరికి తెలియనివ్వలేదట. తరువాత ఒకను—[illegible] వాడి యినిస్పెక్టరుకు టోపీవేసినవాడే అయివుంటాడు—అప్పుడు ప్రసన్న కమలమణి అనే భోగందానికి ఆగోజునదే మాయకల్లు[illegible] ఒక

విలువైన వుంగరం పట్టుకు పోయేడట. యీవేళ తనకు జరిగిన మోసాన్ని గురించి సిగ్గు, లజ్జ, లేకుండ పబ్లిక్ చేసి పోలీసువాళ్ళకి తెలియ బర్చేటప్పటికి ఒక బొంబాయి తురక తన్నొకడు మోసంచేసి మిరాయి అంతా ఎత్తుకుపోయినట్టుగా తెలియజేసేడట. ఈ గ్రంధం అంతా పూరిలో పోక్కి పుక్కిటి పురాణంలోకి యెక్కుతూవుంటే ఒక ఆఫ్టిషి యను వచ్చి వారంరోజులక్రితం ఒకడు తన ఆడవాళ్లను బుట్టలోపెట్టి ఒక డజను కొంటా గ్లాసెస్ యెత్తుకుపోయ్యేడని రిపోర్టు చేసినాడట. సరే! మాటమీద మాటొచ్చి మన వెర్రిసాహెబు యినస్పెక్టరు గార్కి టుటెకటోపీ పడిన విషయముకూడా తెలియవచ్చిందట. యీ అసహాయశూరుణ్ణి పట్టుకోడాన్కి యిప్పుడు పోలీసాళ్లు దేశమంతా గాలించేస్తున్నారట.

ద్వి—నిజంగా చిత్రంగానేవుందిరా! భాయి! సరే! యింకో [illegible] చెపువు. యీవేళ పేపరుకొంటె డబ్బుదండగలేదు.

రామదాసు—(ఆవార్త వినినంతనే గుండె ఝల్లుమని) ఆరే! యిదేంగోషవ, యిల్లాతిరిగింది కాలచక్రం తిరిగి నన్ను పూరా దొంగతనాలు పడేవాళ్ళు అసలు దెబ్బలతోకి చస్తూవుంటె యీ గ్రహచార దోష మంతా నామీద పడుతోంది పాపము. నేనెప్పుడు నావిషయమై యింతవరకెవళ్ళకీ చెప్పకున్నమాట. వాడూగాని యెవళ్ళకి చెప్పక పోతే వీళ్లకాడిదు—యింకోయిన్ని రాజ్యాలలోవున్న పోలీసాళ్ళందరు వచ్చి వెదకినా—ఆఖరుకు డిటెక్టివ్‌లు విశ్వప్రయత్నాలు చేసి బుర్రలు నేలనేసికొట్టుకొన్నా నేదొరకను. అంతమట్టుకు నిశ్చయంగా—నిర్భయంగా చెపుతాను. అ! ఆ! అదేమిటి! వాళ్లలా ఆశ్చర్యపడుతున్నారు మళ్లీ యింకో చిత్రమేమన్నా వుందేమిటి, అదీ మనమే విందాం! యింకో కొత్తవిషయం చుచుచిత్రము మనకు—యింకోళ్లు చెప్పనక్కరలేకుండా తెలుస్తున్నాయి. సరే కానీ—

తృతీయుడు — ఏమిటిరా! మళ్ళీచెప్పు!

ప్రథముడు—వీడికె యేళ్ళతోబాటు బుద్ధికుక్కవతనం వృద్ధపొందింది.

ద్వితీయుడు—ఏవుందిరా! నువ్వు పదేపదే తెర్కించి అడిగిన శాస్త్రిన్ని వీళ్లిల్లా యేడిపిస్తూనే వుంటారు. యింతలో మహాయేం పనేమొచ్చింది రంగూన్ ప్యాసింజరు స్టీమరు వచ్చే జనివారంనాడుగాని బయలుదేరదట.

తృతీయుడు—ఎక్కడనుంచి —

ద్వితీయుడు—సీమొఖం మీాదనుంచి—విశాఖపట్టణం నుంచి.

తృతీయుడు—ఎక్కడికి?

ద్వితీయుడు—ఔనౌను! నువ్వు చెప్పినట్టుగా వీడు త్రివేధవరా!

తృతీయుడు—తిడితేతిట్టువుగాని చెప్పదూ!

ప్రథముడు—యిక్కడికేనోయి చచ్చుపీనుగా! చిన్నతనంలాగ అప్పుడూను పీక్కుతింటావు.

రామదాసు (మెల్లగా అచ్చటనుండి బయలుదేరి) ఆహా! యిన్నాళ్లకు సులభంగా తోచింది. యింతకీ యిప్పుడేమిటి ఆలోచన! వెళ్లానన్నా సుశీలను పట్నంలో పెట్టి దానివద్దనున్నడబ్బులాక్కొని వ్యవహరించాలి తరువాతి వ్యవహారం యెల్లాపరిణమించినా యిబ్బంది వుండదు. సరే? ముందు యింటికెళ్లి యెత్తువేద్దాం! అదిసరిగా నడిచిందంటె తరువాతి సంగతి యెక్కడ నడవాలో ఆలోచించుకోవచ్చు. సుశీలను మోసం చేయడానికి బుద్ధివుండడంలేదు గాని తప్పనిసరి వచ్చింది.

(అని నిష్క్రమించును)

నాలుగవ రంగము. (మొదటిభాగము.)

సుబ్బారావు యింటియందలి గది

రామదాసు—సుబ్బారావు (ప్ర)

సుబ్బా—రామదాసూ! యీవేళ మీ ఆఫీసరు క్యాంపు వెడతున్నాడటకదూ? నువ్వుకూటా వెడతావా!

దాసు—యీ క్యాంపులికి తిరగలేక నాప్రాణం పోతోందిరా! అదేకాకుండ యిప్పుడో చిన్నపీకలాట వచ్చింది.

సుబ్బా—యీవేళ మొదట నిన్ను చూడగానే యేదోవచ్చిందిరా అనుకున్నాను? నువ్వేదోమోస్తరుగా వున్నావు.

దాసు—అదేరా నీతో చెప్పబోతున్నాను. నీకంటె తోడు నీడ యీవాళ్లో నాకు యెవరున్నారు. మొన్న ఈవూరువచ్చి ఆఫీసుకువెళ్లకుండా పనుస్తున్నాను. యెరుగుదువుకదూ!

సుబ్బా—ఆ!ఆ! దానికిప్పుడేమన్నా అజమాయిషీవచ్చిందేమి?

దాసు—యింకారావడమేమిటి! నేను యెవళ్లని యీసాళ్లోయెరుగనుకదా నన్నెరుగున్న వాళ్ళెవ్వరుంటారా అనుకున్నాను. నేను యెరక్కపోయినా నన్ను యెరుగున్నవాళ్లు చాలామందివున్నారని యిప్పటికి తెలిసింది. యెల్లాతెలిసిందో యీకబురు మెల్లిగా డి.టి.యస్. కు తెలిసింది. అక్కడనుంచి వాడు నాకాండక్టు సర్టిఫికెట్టును యెపోలిజీని ప్రొడ్యూసు చెయ్యమని రోజూ తోమేస్తున్నాడు. యిదిఆఖరురోజు. ఈవేళచూపించాలి. అందాకా క్యాంపువెళ్లడు. అదిచూపించేనంటే వాడు పోతాడు. ఈసారెనే వెళ్లనక్కరలేదులే! యింకోడువున్నాడు. వాడుపోయేడంటే రెండురోజులుతెరిపిగా కూర్చోవచ్చు.

సుబ్బా—అల్లాగా! సనిభాగ్యుడుచేప్పేడురా నీస గతి అయితే నాసహాయం యిప్పుడేమన్నావుందా!

దాసు—యిప్పుడు కావలసివచ్చింది నిసాయమే! మొదటనుంచి నీసహాయమే.

సుబ్బా—అయితే యిప్పుడేమి చెయ్యమంటావు.

దాసు—చెయ్యడానికి యేముంది! రెండుముక్కలు రాసియ్యి.

సుబ్బా—ఏమనిరాయాలో చెప్పు, యిదెంతపని.

దాసు—ఏముంది ఫలానివాడు చాలమంచివాడు. వీడు నమ్మకగిప్పున్నాడు. యిదినామనస్పూర్తిగా చెప్పేవిషయం. యింతేరాయి చాలు. యేదో వాడిమొగాన్ని కొట్టేనంటే మరినావ్రాసుకురాడు.

(రామదాసుచెప్పినప్రకారం సుబ్బారావువ్రాసి సంతకముచేసియిచ్చును)

దాసు—బాగానేవుంది! మరినే—

(గోపాలినుంచి) [illegible] వచ్చి ఉంది లేవడి. రామదాసుగార్నికాడా [illegible].

(యిరువురు నిష్క్రమింతురు.)

(రెండవరంగము—రెండవభాగము)

(సుబ్బారావు గృహమందలి యొకగది)

(సుశీలయు రామదాసు ప్రవేశింతురు)

సుశీల—(చిరునవ్వుతో) ఏమండీ! రామదాసుగారూ! ఆఫీసు నుంచి యింత పెందరాళే వచ్చేరు.

దాసు—ఏముంది! ఏమీలేదూ! మామూలే ఉంది.

సుశీల—అదిగో! మొదలుపెట్టేరు. మీమనసులోవున్న సంగతి చెప్పమన్నా చెప్పరు. అంతా గుట్టుగావుంటారు. అన్నట్టు యింకో సంగతి అడుగుదామనుకొన్నాను నామతి మండినట్టేవుంది! నేనడిగిన దానికి మీరేమన్నా జవాబు యివ్వడమంటూవుంటేకదూ! నే నడిగిన దానికి ప్రయోజనం!

దాసు—అడుగు. నీయిష్టమొచ్చిన ప్రశ్నలడుగు. అన్నిటికి జవాబిచ్చే పోతాను.

సుశీల—యెక్కడికి పోతారు? ప్రస్తుతం మీసంగతంతాచాలా చిత్రంగావుందండి.

దాసు—నువ్వడిగే ప్రశ్న యిదేనా! దీనికి ముందేమన్నా అడుగుతావా!

సుశీల—నాకేనిబంధనలేమిటి?! అయినా మీయిష్ట ప్రకారమే కానివ్వండి. ఆ! మీకు వివాహమయిందా! నే వినలేదు.

దాసు—నాకు వివాహమయిందీ లేనిదీకూడ నీకు తెలియదన్నమాట.

సుశీల—అబ్బే! తెలియదు. తెలిసుంటే అడుగుతానా! నేనెప్పుడూ వినలేదు.

దాసు—నా పెండ్లి కాందే—అయితే మీకుత్తరం వ్రాయననుకొన్నావా!

సుశీల—అల్లాగా! మీరీవేళ యిల్లా విచారంగా వున్నారే. మీరు వద్దన్నా అడగడంమాత్రం మాననులెండి.

దాసు—యేముంది. ఇక నే నిక్కడున్న రెండు రోజులూ నువ్వు నాతో మాట్లాడకుండా వేరుసుగావుందూ. నాకుపకారం చేసినదానివవుతావు.

సుశీల—(చిన్నబోయి) యేం! నాతో మాట్లాడితే మిమ్మల్ని యెవరన్నా యేమన్నా అన్నారేమిటి!

దాసు—ఛా! ఛా! లేదు.

సుశీల—అయితే మరెందుకు వేరుగావుండాలి.

దాసు—అల్లా వేరుగావుంటేనేకాని నావుద్యోగం సాగించడం కష్టంగావుంది.

సుశీల—(మరికొంచము దగ్గరగావచ్చి) దీనికి దానికి సంబంధ మేమిటి?

దాసు—నువ్వు నాతో కలిసి మెలసి వుంటూవుంటేను నిన్ను వదిలి ఒకనిముషమన్నా వుండలేకపోతున్నాను.

సుశీల—(సిగ్గుచే దలవంచుకొని) మీరన్నీ యిల్లాంటిమాటలే అంటారు.

దాసు—నేను చెప్పేదాకా చంపుతావు. చెప్పితే అదంతా విని ఆఖరికి అబద్ధమంటావు. నీతోటి అంతాచిక్కే.

సుశీల—అయితే ఆఫీసుకువెళ్ళి వచ్చేకే నాతో మాట్లాడుతూ వుండండి.

దాసు—నేనుకూడా అల్లాచేద్దామనే అనుకున్నాను. కాని యికముందు అల్లాసాగనట్టు కనిపిస్తోంది.

సుశీల—(కోపమును-విచారమును ముఖమున వ్యక్తపరుచుచు) [illegible] అన్నీసాగుతాయి. కాని అంతా మీ యిష్టంతో [illegible] గనుక మీాచిత్తమొచ్చినట్లుగా అంటారు. అల్లాగే కాని వ్వండి. అంతా నేనూ కనిపెడుతూనే వు న్నను. మొదట వచ్చినప్పు డన్నట్లుగా [illegible] నామీాద మీా కంత మక్కువ లేదు. సరిలెండి. ఒకబాలను యిల్లా యేడ్పించడం మీాకు న్యాయముకాదు. మిమ్మల్ని యెంతమంచిగా అడిగినా అంతా గూఢంగానే చెపుతారు. నే నాఖరికి విరోధినై పోయాను.

దాసు—సుశీలా! నేనుచెప్పేది వినకుండా అల్లా కంట తడి పెట్టుకుంటావెందుకు.

సుశీ[illegible] రు చెప్పేదేముంది. పోనివ్వండి. మీరు నాతో నేమీా [illegible] రలేదు. (అని వెళ్ళిపోబోవును.)

దాసు—(చెయ్యిబట్టుకొని ఆపి) చెపుతూవుంటే వినకుండా తొందరపడతావు. యిక్కడనుంచి నాకు ట్రాన్స్ఫరయిపోయింది.

సుశీల—(ముఖము చిట్లించుకొని) యీమాత్రానికేనా! సరే! మీరెక్కడకు వెడితే నేకూడా అక్కడికి వస్తాను.

దాసు—ఎక్కడికి ట్రాన్స్ఫరయిందని అడగవేం!

సుశీల—యిక అడగవలసిన పనేముంది. మీరెక్కడికి వెడితే నేకూడా అక్కడికి వస్తాను.

దాసు—అక్కడికి నువ్వురాలేవు. నే—

సుశీల—(విచారముతో) నిన్ను తీసికొని వెళ్ళడం నాకిష్టం లేదండానికి బదులుగా నువ్వురాలేవంటారేం! పబ్లిక్గా చెప్పండి? ఆ తరువాత వుద్యోగమో—సద్యోగమో మీరు చూచుకోండి. నుయ్యో—గొయ్యో నేను చూసుకుంటాను.

దాసు—సుశీలా! యెందుకల్లా పరితపిస్తావు. నేను రంగము—మోర్ మేక్—యివంతా యెందుకు—బర్మాల్లాంతా తిరిగి తిరిగి మళ్ళ యీనెల—యీవారం—యీ రోజు—[illegible] పూట—[illegible] గాని కలకత్తా చేరుకోను. [illegible] నా మాట [illegible] —[illegible] చెప్పని విను—

సుశీల—రామచంద్ర గారూ! నా మాట [illegible]. యిక్కడ నా దగ్గరవున్న డబ్బంతా కట్టుకొస్తాని. [illegible]! [illegible] నన్ను చెప్పనివ్వండి—నా గదిలో వుంది. యివన్నీ [illegible] సుబ్బరంగా పెట్టి చేసుకొని సుకంగా అక్కడే వుండిపోదాం, అక్కడనుంచి ట్రాన్స్ఫరయిపోయినా యిక్కడకి రావద్దు. [illegible] ఆ వుద్యోగానికి సలాం కొట్టుదురుగాని. అంతేగాని మీకోసం యిక్కడ నేను దుఃఖిస్తూ కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ కూర్చుంటాననుకొన్నారా!

దాసు—ఒకవేళ నీతో చెప్పకుండా వెళ్ళిపోతే యేంచాస్తావు సుశీలా!

సుశీల—అల్లాటికోరిక పెట్టకండి!

దాసు —మాటవరసకంటూను. దొంగనని మీ అన్నయ్యతో చెప్పి పోలీసాళ్ళకి అప్పగిస్తావా!

సుశీల—మీరు నన్నేమిచేసినా సరే మిమ్మల్ని కష్టపెట్టడం నా కిష్టంలేదు. నా బొందెలో ప్రాణాలుండగా మీకు విచారం కలిగించను. వీటన్నిటికేంగాని నామాటేమి చెప్పేరు! నాకింక ముసుగులో గుద్దులాడ పనికిరాదు. నా ప్రేమ పైకి చెప్పేశాను. నను గౌరవించినా సరే! అవమానపరచినా సరే!

దాసు—సరే! యిక నీయిష్టప్రకారం కానియ్యి. నీ సౌఖ్యం మాత్రం ముందు ఆలోచించుకోవాలి. తరువాత యేమనుకొన్నా లాభంలేదు. జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకో! (వీధివంకజూచి) సాయంత్రం పడిన్నట్టుంది. అల్లా బజారులోకిపోయి వస్తాను.

(అని నిష్క్రమించును.)

అయిదవరంగము—(మొదటిభాగము)

(రంగూన్ సందలి యొక వీధి)

(రామదాసొక మేడపై కూర్చొని యుండును)

"అన్నా! భగవంతుని చిద్విలాసమెల్లాగుందో—అదృష్టరేఖ యెల్లాగుందో అల్లా జరిగితీరాలికదా! యీమధ్యస్థంగా యెంత తన్నుకు లాడిచచ్చినా యేమిలాభంలేదు. యింతవేదాంతం యిపుడు నేచెప్తోంటే అందరికీ వెళాకోళంగా వుంటుంది— వుంటుందేమిటి—వుండి తీరుతుంది. ప్రస్తుతంలో నాదంతా మెట్టవేదాంతంలాగ కనిపిస్తుంది కాని నిజానికి, యిగంతా అనుభవంలోనికి వచ్చిందే!

ఆహా! యింత ఆనందముగా—యింతసౌఖ్యంగా (కొంచెం లోపము వున్నప్పటికీ) యింత గౌరవంగా నే నిల్లా కూర్చుంటానని యెప్పుడన్నా—కల్లోనన్నా అనుకున్నానా! దీనికింతకీ కారణం సుశీలే! ముందు నాపాలిటి పెద్దమ్మ ఆరూపంగా వచ్చిందనుకున్నాను గాని ప్రస్తుతంలో చిన్నమ్మలాగే కనిపిస్తోంది. అబ్బా! ఎంత పాపంచేశాను. ఆ రాదను యెంత దుఃఖపెట్టేను. ఒక్కమాటుగా రెండువేలరూపాయిలి నగలు—మూడువందల కరుకువెండి రూపాయిలు—పాపం—డబ్బు కోసం, నగలకోసం, అందులోనూ ఆడపుట్టకె నగలంటే ప్రాణం—అందుకు తేడావస్తే చేసుకున్న మొగుణ్ణికూడా యీాన్యంగా చూస్తారు—గడ్డిపరకలాగుచూస్తారు—అల్లాంటిస్థితిలో సుశీల నగలు, డబ్బు యెత్తుకొచ్చేశాను. ఆడబ్బుకోసం, నాకోసం, యెంత పరితపిస్తోందో! ఆదుఃఖమంతా నాకు తగలదూ! తప్పకుండా తగుల్తుంది. కాని ఆసమయ మల్లాంటిది. చేతులోనాడబ్బు లేదు. బయటికె వెడదామంటే పోలీసాళ్లు వెతుకుతున్నారు—యిక పట్టుకుంటారు. అంతకష్టదశలో అల్లాచెయ్యక తప్పిందికాదు.

అయ్యో! సుశీల! సుశీల నాకింక మరుపురాదు. అంతేకాకుండా యింకోళ్ళమీాదికి నామనసుపోదు. యెల్లాపోతుంది. అంతరాత్మకహద్దూ ఆజ్ఞాలేదూ! ఈఅదృష్టమంతాయెవరెమూలాన్ని పట్టిందోయెవరికన్నీళ్ళు (దూరాన్నుంచయిన) దీనిమీాద అభిషేకం చెయ్యబడుతున్నాయో! దానికిమాత్రం తెలియదు. యిన్ని తెలుసుండి యింకోళ్ల అందము, చందమూ యెల్లా మెచ్చుకుంటుంది. నేను మనసులో సుశీలరూపంచూచుకుంటూ మాట్లాడుకుంటూ ఆసౌఖ్యం అనుభవిస్తాను. అంతే కాని జీవుండే హానిచేదాక యింకో ఆడదాన్ని కన్నెత్తిచూడను. యింత మట్టుకు దైవముఖంచూసి ప్రమాణం చేస్తాను. ముమ్మాటికి నిజం.

ఏము! సుశీల తెల్లవారగనే లేచి యిల్లంతా చూచుకుని

యేమనుకుందో! నే కనిపించకపోతే—నగలపెట్టె కనిపించకపోతే యెంత యేడ్చిందో! అబ్బా! ప్రేమ—దయ—అంటే యెరగని నాకు కూడా అవన్నీ తెలుసుకుంటే కళ్ళమ్మట నీళ్ళు వస్తున్నాయి. నాసంగ తంతా వాళ్ళ అన్నయ్యతో చెప్పిందో! లేదో! బహుశః చెప్పదను కుంటాను. చెప్పితే యిప్పుడు నన్నిల్లా బ్రతకనిస్తారా! ఈపాటికి రంగూ నులో కాలెట్టి సుఖంగా ఆరుమాసాల పదిరోజులు జరిగేకన్న జేలులో నిష్టంగా యీ ఆరుమాసాల పదిరోజులు జరిగిప్పుడును. సుశీల మనసు నిర్మలమైనది. కాబట్టి నాయందు దానికి నిజమైన ప్రేమ వుంది గూఢమున్నది దానికగ్గర పనికిరాదు. అందుకనే నే నెపెడన్నా మర్మం పెట్టి మాట్లాడితే నా ముద్దుసుశీలకు కొండంత కోపంవచ్చేది. దీపం పెట్టి దానిపేరు తెలుసుకోకపోతే దీపాలారిపోతాయి.

వచ్చేటప్పుడు యింకో తెలివితేటలయిన పనిచేశాను. సుశీల దగ్గిర వాయిదా పెట్టి వచ్చేను. అప్పటికి యేలాగైనా అక్కడికి చేరు కుని దానికి నగలో—లేకపోతే అంతడబ్బో—అబ్బే! డబ్బే యిచ్చే స్తాం—యిచ్చి వాళ్ళందరినీ సంతోషపెట్టాలి.

పాపం! సుబ్బారావు వుత్త అమాయకుడు. నాకు వుద్యోగం వుందంటే నిజమనుకొని నమ్మేడు. నన్నెంతో ఆదరించాడు. అల్లాంటి వాడ్ని మోసంచేసినందుకు యిపుడెంతన్నా విచారిస్తున్నాను. కాని లాభంలేదు. ఎప్పటికన్నా వాడికాళ్ళమీద పడి తప్పని వప్పుకునే దాకా నాకు నిజమైన సంతోషం లేదు—తృప్తి లేదు. వాడప్పుడు నన్ను తన యింటికి తీసుకువెళ్ళకపోతే—మలమల మాడి చద్దును. అలాగే యింకా వాడు డాకాగితం రాసివ్వకపోతే బ్యాంకులోనుండి డబ్బు రాకపోయియుండును. ఆసమయానికి దైవము అన్నీ అలా సమ కూర్చేను.

ఆ! నామనసులోకి యింకోటేదో జ్ఞాపకానికి వస్తోంది. అన్నా ఎంత ద్రోహం! ఎంత ద్రోహం! వెంకట్రావుని మరిచిపోతున్నాను.

దీనికంతటికీ ముందుకారకుడు వెంకట్రావే! పాపము! నావిషయమై పోలీసాళ్లు నాలికె పెనుక్కచచ్చినా యేమీ చెప్పేడుకాదు. స్నేహం అంటే అలావుండాలి. విశ్వాసానికి వాడు కుక్క. అందుకు సందేహం లేదు. లేకపోతే అంత డబ్బు తీసుకుని ఒక ఎరిగినియేగానన్నా యివ్వనందుకు మరొకడయితే నా గుట్టుమట్టులు—వూరి పేరులు—అన్నీ బయిటికి చెప్పేయ్యడా! మొత్తంమీదికి అటువంటి స్నేహితుడు నాకు మరొకడు దొరకడు. వాడ్ని యెలాగన్నా బాగుచెయ్యాలి. మొదట్లో వాడు నామూలంగానే పాడయ్యేడు. అప్పట్లో దైవయత్నం అలా వుంది గనుక ఆలాచేసెను. యిప్పుడు యెలాచెయ్యమని దారి చూపిస్తాడో అలాచేస్తాను. అయినా వాడ్ని యిటువంటి సమయంలో మరచి పోవడం నాది బుద్ధితక్కువే!

(బయటనుండి) బాబూ కృష్ణాజీ మహారాజ్! మోటారుకారు సిద్ధంగావుంది.

రామ—ఓహో? కారువచ్చినట్టుంది. సరే యెల్లాగయితే అల్లా అవుతుంది. వీళ్లనెవళ్లనీ మరిచిపోకుండా యెల్లాగో సుఖపెట్టాలి.

(అని మోటారుకారులో నెక్కి యెక్కడికో వెడలిపోవును.)

ఆయిదవ రంగము—(రెండవభాగము)

(విశాఖపట్టణమందలి రయిల్వే స్టేషను)

(జీర్ణవస్త్రధారియై వెంకట్రావు ప్రవేశించును.)

"అయ్యో! ఎంతనిర్భాగ్యుణ్ని. దుష్ట సహవాసాలుచేసి—దూబరగొండిగా తిరిగి మానాయనగారు యిచ్చిన నాలుగువేల రూపాయిల ఆస్థి పాడుచేసాను. ప్రస్తుతంలో పొట్టగడవడం కష్టంగావుంది. యెక్కడకన్నా గుమాస్తాగా పోదామా అంటే యీకాలంలో వుద్యో

గాలే పుట్టటంలేదు ఒకవేళ యెక్కడన్నా కర్మించాలక దొరికితే మాత్రం నాదగ్గిర పూర్తిగా అక్షరంముక్కలేదు. ఎప్పుడన్నా—నన్ను కొట్టినా! తిట్టినా! బడికి వెళ్ళి చదువుకున్నావా! అబ్బే! అప్పుడు కళ్ళు పొరలుకమ్మాయి. చదువు అక్కరలేకుండానే యీస్నేహితుల వెంట తిరుగుతూ బ్రతికిపోదామనుకున్నాను. అపుడు యేభోగంమేళందగ్గిర చూచినా నేనే! ఏకాఫీహోటలులో చూచినా నేనే! ఏసందులో చూచినా నేనే! ఏగొందిలో చూచినా నేనే! విశాఖపట్టణం అంతా నేనే అయి మసిలాను. వాటన్నిటికి ఫలితంగా ఒళ్ళంతా ఒకవిధంగా కనిపించేలాగు చినిగిపోయిన చొక్కా—గోచ్చుతోలుకంటె అర్ధానంగా వున్న పంచి—మాసినతల—రైలురాగానే కూలీ కూలీ అంటూ కేకవేస్తూ నేనూ!—మళ్ళ యీవూళ్ళోనే—యీస్టేషనులోనే తిరుగుతున్నాను. యిదివరకటిస్నేహితులు మొఖమెత్తిచూడనన్నా చూడరు. వాళ్ళకెంతగోటు—ఎంతనీటు—అవన్నీ అణగిపోతాయిలే! అదికూడా నాకళ్లతో నేనేచూస్తాను. ఎప్పటికో ఒకనాటికి వాళ్లుకూడా నాలాగ తయారయి—ఆఖరికి యీవుద్యోగంకూడా కాళీలేకపోతే అడుక్కు తింటూ పోతారు, అల్లాకాకపోతే నేను చెవితెగ్గోసుకొని పోతాను.

అయ్యో! అనిర్భాగ్యుడు—రామదాసు—యేమిచేస్తున్నాడో—యేజేలులోవున్నాడో! వాళ్లక్కడకొట్టి తిడుతోంటే వాడిగుట్టంతా నేను బయలుపెట్టేననుకొని నన్నెంత తిడుతున్నాడో! వాడు, నేను పాడయిపోతుంటే, యేదో యింత టఫినికి—యింట్లోది పట్టుకురాకుండా దారిచూపిస్తూండేవాడు. వాడు యేమయ్యాడో కూడా తెలియదు. వాడిక్కడవుంటే నాకీగతి పట్టనివ్వడు. తాను కష్టపడన్నా నన్ను గౌరవంగా పోషిస్తాడు. ఆహా! యిదేమిటి! మొన్నడూలేనిది యీవేళ కుడికన్నదురుతుంది. దానికితోడు అరికాలులో దురదలేచింది. ఒకవేళ దాసు కనిపిస్తాడేమో! వాణ్ని యీజేలుకు తీసుకొస్తారేమో!

పాపం! నాకు అవమానం వచ్చిందని ఆపోగొండానికి టోపీవేసి తోడి పించేడు. అందుచేత వీడి కన్నిపాట్లు వచ్చేయి. దీనికంతటికీమూలం నేనే గదా! నన్నెంత తిడుతున్నాడో! పోనీ ఆ తిట్లలోనన్నా వాడు నన్ను తలపెట్టుతూవుంటే నాకానందమే! అదిగో! రైలు వస్తాందికామోసు రెక్కవాలింది. యిప్పుడిదో కర్మం. రయిలువాళ్ళకే పన్నుకడితేనేకాని ప్లాటుఫారంమీద మాటను మొయ్యనివ్వరు. దీనికి నాదగ్గిర సొమ్ము లేదు. అయ్యయ్యో! దేవుడు నన్ను యెన్నివిధాల దుఃఖపెడదామను కొన్నాడో అన్నివిధాల పాతాళలోకంలోకి లాగకొట్టుకొస్తున్నాడు. (అని కన్నీళ్లు కార్చును. యింతలో రైలు వచ్చును)

"బాబూ. ఆపెట్టె నానెత్తి కెత్తండి బాబూ! బాబూ! ఆ పెట్టె నానెత్తి కెత్తండి (అని కూలి యొక పెద్దమనుజుని చేతిలోని పెట్టెను లాగుకొనబోవును)

పెద్ద—(కోపముతో) ఛీ! ఛూ! కూలీ! అక్కరలేదని చెపుతూవుంటే (అని మొఖముకేసి చూచి తెల్లబోయి) ఆ! ఆ నిజమే!

కూలి—ఆ! రామా! (అని దగ్గరగా కౌగలించుకొనను)

దాసు—అయ్యో! నిజంగా నా వెంకటేశ్వర్లే! అయ్యో! యిట్లా వున్నావేరా!

వెంక—నా కర్మము. చేసుకున్నపాపము.

దాసు—నడు మాయింటికి.

వెంక—మా యిల్లెక్కడిదీ.

దాసు—యేమయింది.

వెంక—అమ్మేశాను. అప్పులు తీర్చేశాను.

దాసు—మరి మీరెక్కడుంటున్నారు?

వెంక—యింకా మేమెవరము?

దాసు—మీ అమ్మగారు.

వెంక—మా అమ్మ కాలంచేసింది.

దాసు—(విచారంతో) అయ్యో ! బెంగపెట్టుకుని చనిపోయిందిరా ! అయ్యయ్యో ! ఎంతఘోరవార్త విన్నానురా! నాసంతోషం అంతా చచ్చిపోయింది. యింకా మీ అమ్మగారి కాళ్ళమీద పడి నా తప్పులు క్షమించమని ప్రార్థిద్దామనుకున్నాను. నేను నిర్భాగ్యుణ్ణిరా! అయ్యో! అయ్యో! (అని కంట తడిపెట్టుకొనును)

వెంక—(కన్నులు తుడుచుకొనుచు) యింకేమీ లాభంలేదు. ఓరీ! బండి!

దాసు—అబ్బీ! వాళ్ళేరుకు బండీకట్టు.

వెంక—వాళ్ళేరుకు యెందుకురా! యీవిడ యెవరు.

దాసు—బండియెక్కండి చెప్తాను.

(ముగ్గురు బండియెక్కుదురు. బండిపోవుచుండును)

వెంక—యీవిడగారెవరు?

దాసు—నే చెప్పబోయేదదే! యీవిడమూలాన్నే యింత అదృష్టంపట్టింది. అన్నట్టు కృష్ణాకంపెని అని క్రిందటి నారింస్టీమరు మీద యెల్యూమినం గిన్నెలువచ్చేయి చూచేవా!

వెంక—ఆ! బాగా యెరుగుదును. అది యెయ్యడానికి నేను కూడా వెళ్లేను.

దాసు—(విచారంతో) తమ్ముడూ! నువ్వింకా సంగతులు చెప్పకు. నాకు ఏడుపు వస్తోంది.

వెంక—సరే! సరే! నీచరిత్రి చెప్పు.

దాసు—ఆకంపెనీకి ప్రొప్రయిటరును నేనే!

వెంక—ఆ! ఆ! నిజమే!

దాసు—ఆ! నిజమేరా ! యిందులో అబద్ధంలేదు (అని కలకత్తాలోని సంగతియు తాను రంగూనుజేరుకొన్న విషయమును దెలియజేసి) రంగూనులో ముందు నేషనల్ యెల్యూమినమ్ కంపెనీలో గుమాస్తాగా వున్నాను. అందులోవుండే అందులో షేరుహోల్డరయినాను. అక్కడ ఒకకంపెనీ దివాలా అవుతూంటే—దానికి నే పట్టుకువెళ్లిన రెండువేలరూపాయలు—అవి యీవిడేయిచ్చింది—ముదుపుపెట్టి అది నిలబెట్టి అక్కడనుంచి నా పేరుమీద—అంటే అక్కడకువెళ్లేక నాపేరు మార్చేసుకుని బాబూ కృష్ణాజీ అని పెట్టుకున్నానులే. ఆపేరుమీద నడుపుతున్నాను. యిదంతా ఒక ఆరుమాసాల ి ఏ జరుగుతోంది. మొన్నకలకత్తావచ్చి యీవిడ్ని వివాహం చేసు నికి—ముందు నువ్వుకూడా వుండాలికదా నిన్ను పిల్చుకు పోదాం యిద్దరం బయలుదేరి వచ్చేము. శుభముహూర్తం యింకా నా రోజులుంది. నువ్వింక నాతో వచ్చేయి. వాల్తేరులో బట్టలు కొనిస్తాను. కట్టుకో—రంగం రా! వచ్చి నా కంపెనీలో మేనేజరుగావుండు. (వెంకటాద్రివు ఆనందబాష్పములు కార్చుచు రామదాసుని కౌగలించుకొని యట్టె కూర్చుండును)

రెండవ భాగము

సమాప్తము.

శ్రీ హనుమాన్ ప్రెస్, రాజమండ్రి.